

Vergaderjaar 2025–2026

29 282

Arbeidsmarktbeleid en opleidingen zorgsector

Nr. 618

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 18 december 2025

Met het oog op de vergrijzende bevolking en de toenemende zorgvraag in het Caribisch deel van het Koninkrijk staat de kwaliteit en toegankelijkheid van de zorg onder druk. Zoals in de Kamerbrief Beleidsreactie onderzoeksrapport «Verkenning problematiek zorgopleidingen hbo/wo Caribische studenten» van 7 juli 2024¹ genoemd, vraagt het om een aanpak van de tekorten in de zorg in het Caribisch gebied. Dit dient een integrale programmatische aanpak te zijn met maatregelen over de hele studie-loopbaan van deze zorgprofessionals in spe, evenals vooraf en daarna, om daadwerkelijk te zorgen dat voldoende zorgprofessionals weer terug willen keren. Tevens heeft uw Kamer een motie aangenomen om zogenaamde ministersplaatsen of een soortgelijke regeling te herintroduceren,² vanwege zorgen over de in- en doorstroom van Caribische studenten in zorgopleidingen met een numerus fixus in Europees Nederland.

Naar aanleiding van de motie is een uitgebreide ambtelijke verkenning uitgevoerd. In deze brief ga ik, mede namens de Staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport, in op de integrale programmatische aanpak om te zorgen voor een goede in- en doorstroom van Caribische studenten in zorgopleidingen. Daarna ga ik in op de afwegingen rond een eventuele herinvoering van de ministersplaatsen of een alternatieve regeling in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW). Daarbij betrek ik ook de resultaten van de ambtelijke verkenning. Tot slot ga ik in op de verschillende overige maatregelen die ik neem om de tekorten in de zorg in het Caribisch gebied tegen te gaan.

¹ Bijlage bij Kamerstuk 29 282, nr. 556.

² Kamerstuk 31 288, nr. 1118, motie-Ergin c.s.

Integrale programmatische aanpak Caribisch zorgveld

Samen met de Staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport, zet ik integraal in op het verbeteren van de aansluiting tussen onderwijs in Europees Nederland en het Caribisch zorgveld conform de slotconclusies van het Vierlandenoverleg.³ In de genoemde Kamerbrief van 7 juli 2024 is de gezamenlijke aanpak van VWS en OCW uiteengezet. Ik geef hiervan graag een update in deze brief.

Voor de uitvoering van deze integrale aanpak is in het najaar van 2025 een programmamanager in het Caribisch gebied aangesteld, die een inhoudelijk voorstel voor de verdere uitwerking zal formuleren voor de stuurgroep van het Vierlandenoverleg OCW/VWS over hoe de zorgcapaciteit kan worden vergroot in het Caribisch gebied. Dit voorstel gaat in op zowel Curaçao, Aruba en Sint Maarten, als Caribisch Nederland. Het project is afgebakend tot zorgopleidingen op hbo- en wo-niveau met een numerus fixus, met specifiek Geneeskunde als prioriteit. Deze inzet is besproken tijdens het Vierlandenoverleg OCW in november 2025 en wordt door alle deelnemende landen gedragen als een *good practice* om *brain drain* tegen te gaan in het Caribisch gebied. De Kamer wordt over de voortgang van dit traject begin 2026 geïnformeerd via de stukken van het Vierlandenoverleg VWS/OCW.

Overbruggen afstand tussen Caribische studenten en het Caribisch zorgveld

Langdurig verblijf in Europees Nederland voor een zorgopleiding zorgt voor afstand tussen Caribische studenten en het Caribisch zorgveld. Die afstand is niet alleen fysiek, maar ook emotioneel. Studenten in de zorg bouwen tijdens hun opleiding een leven op in Europees Nederland, met vrienden, eventuele familie die hier woont, een mogelijke partner en een professioneel netwerk vanuit de studie en coschappen of stages. Het is lastig om op afstand een professioneel netwerk op te bouwen en te onderhouden in het Caribisch gebied. Ervaring opdoen binnen de Caribische context wordt gezien als een belangrijke stap in de keuze om terug te keren. Dat kan bijvoorbeeld door het eenvoudiger mogelijk maken van het volgen van coschappen of stages in het Caribisch gebied. Ik wil met de zorgopleidingen in Europees Nederland in gesprek om te kijken hoe de verschillende Europees Nederlandse zorgopleidingen op dit gebied kunnen samenwerken en dit mogelijk kunnen maken. Parallel hieraan zal de programmamanager de mogelijkheden in het Caribisch gebied verkennen.

Creëren van meer mogelijkheden medische specialisatie in het Caribische gebied

In 2023 hebben de vier landen binnen het Koninkrijk afgesproken een traject te ontwikkelen om studenten uit het Caribisch gebied beter te laten doorstromen naar een medische specialisatie, zowel in Europees Nederland als in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Zoals aangegeven in de beleidsreactie van juli 2024, is deze afspraak opgenomen als onderdeel van de programmatische aanpak.

In de afgelopen periode zijn gesprekken gevoerd met universitaire medische centra en lokale zorginstellingen om de mogelijkheden te verkennen. Uit deze gesprekken blijkt dat er zowel concrete kansen als brede bereidheid bestaan om specialisten op te leiden voor de regio. Daarnaast zijn er al initiatieven op dit gebied. Een succesvol voorbeeld

³ Bijlage bij Kamerstuk 36 600-VIII, nr. 164

hiervan is de samenwerking tussen het Horacio Oduber Hospital (HOH) op Aruba, het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC) en het Universitair Medisch Centrum Utrecht (UMCU), waarbij specialisten bovenformatief worden opgeleid voor het HOH. Binnen dit initiatief is ook voorzien in de (tijdelijke) terugkeer van de specialist in opleiding, waarvoor concrete afspraken zijn gemaakt. Dit initiatief biedt perspectief voor het opleiden van specialisten in het Caribisch gebied. Er wordt door VWS verkend hoe een soortgelijke werkwijze ook elders ingezet kan worden.

Juridische grondslag voor herinvoering ministersplaatsen

Bij het tegengaan van tekorten in de zorg in het Caribisch gebied is relevant dat er voldoende instroom is van studenten afkomstig uit het Caribisch gebied. Zij hebben immers de grootste potentie om na hun opleiding ook weer terug te keren naar hun eiland van herkomst. Bovendien is er behoefte aan lokaal zorgpersoneel dat de culturele en maatschappelijke context kent en duurzaam ingezet kan worden. Uit data van het Trendrapport hoger onderwijs blijkt dat sinds de invoering van decentrale selectie in 2017 de instroom van Caribische studenten bij numerus fixusopleidingen in de zorg is gedaald.⁴ Om de instroom te verhogen heeft uw Kamer de motie Ergin c.s. aangenomen die vraagt om de herinvoering van de ministersplaatsen of een soortgelijke regeling.

Het is de vraag of het herintroduceren van ministersplaatsen de juiste maatregel is om de instroom te verhogen. Ministersplaatsen in de vorm van gereserveerde plekken voor Caribische studenten in het initieel onderwijs, zou een ongelijke behandeling inhouden tussen Caribische studenten enerzijds en studenten uit Europees Nederland anderzijds. Het gelijkebehandelingsrecht verplicht mij te beoordelen of deze ongelijke behandeling objectief gerechtvaardigd wordt door een legitiem doel en de middelen om dit doel te bereiken effectief, proportioneel en noodzakelijk zijn. Daarbij moet onder meer uitgesloten zijn dat er minder vergaande maatregelen zijn die hetzelfde effect kunnen bereiken.

Uit de verkenning blijkt dat er verschillende maatregelen mogelijk zijn die eerder en meer effect hebben voor Caribische studenten en op het Caribisch zorgveld, dan een enkele focus op het reserveren van plekken bij de instroom. Dit betreft maatregelen rond het toegankelijker maken van selectieprocedures, verbeteren van de doorstroom binnen de onderwijsloopbaan, van het initieel onderwijs (geneeskunde opleiding) naar het post-initieel onderwijs (de specialistenopleidingen), en inzetten op meer prikkels voor medisch specialisten om (terug te keren en) te gaan werken in het Caribisch deel van het koninkrijk.

Het reserveren van plekken in het initieel onderwijs garandeert bovendien niet de terugkeer van Caribische zorgprofessionals naar het zorgveld daar. Eerder onderzoek wees uit dat de meerderheid niet terugkeert naar het Caribisch gebied.⁵ Ministersplaatsen zijn dan ook niet zonder meer effectief om het tekort van zorgprofessionals op te lossen. Het is daarom aangewezen om eerst de komende jaren vol in te zetten in de hiervoor beschreven integrale aanpak, alvorens een ingrijpende maatregel als ministersplaatsen kan worden overwogen.

Tot slot zou voor het herintroduceren van ministersplaatsen de wet opnieuw moeten worden aangepast, omdat ministerplaatsen niet toegestaan zijn in het stelsel van decentrale selectie dat in 2017 is ingevoerd en waarbij de centrale loting en de ministerplaatsen zijn

⁴ DUO Trendrapport HO 2025

⁵ Bijlage bij Kamerstuk 29 282, nr. 556.

afgeschaft. Bij decentrale selectie geven de instellingen per opleiding zelf invulling aan hun selectieprocedure met minimaal twee kwalitatieve selectiecriteria. Onlangs is decentrale loting weer toegevoegd als mogelijke selectiemethode.

Alternatieve regeling

Binnen de huidige systematiek zijn verbeteringen mogelijk die de kansen van Caribische studenten bij instroom vergroten. In de WHW is met de Wet Kwaliteit in verscheidenheid (Wet KiV) al een alternatieve regeling voor studenten uit het Caribisch gebied opgenomen. In artikel 7.53 WHW is opgenomen dat instellingen rekening moeten houden met de belangen van Caribische studenten bij het vormgeven van hun selectieprocedures. Volgens de memorie van toelichting is met deze wettelijke verplichting bedoeld dat deze aspirant-studenten «op gelijkwaardige wijze kunnen deelnemen» aan de selectieprocedures als aspirant-studenten uit Europees Nederland.⁶ Dat geldt bovendien ook voor studiekeuzeactiviteiten. Daarbij was afgesproken dat in overleg met instellingen en het Caribisch deel van het Koninkrijk moest worden onderzocht hoe deze vorm konden krijgen.

Duidelijk is dat er in de praktijk ruimte is om meer rekening te houden met de belangen van Caribische studenten voor gelijkwaardige deelname aan selectie- en studiekeuzeactiviteiten. Hier gaan instellingen verschillend mee om. Ik vind dat dit beter kan en moet. Hierover ga ik dan ook met hen in gesprek. Ik wijs de instellingen daarbij op hun juridische verantwoordelijkheid om dit op te pakken. Zij leiden immers op voor het gehele koninkrijk. Daarnaast werk ik aan wetgeving die instellingen verplicht hun selectieprocedure te onderbouwen en transparanter vorm te geven. Daarbij zal ook aandacht worden gevraagd voor de proportionaliteit van de selectieprocedure en in hoeverre de gevraagde investering van aspirant-studenten in verhouding staat met de verwachte opbrengsten voor zowel student als instelling. Instellingen krijgen met die wijziging ook de plicht in de onderbouwing in te gaan op de wijze waarop ze invulling geven aan de verplichting om rekening te houden met de belangen van Caribische aspirant-studenten.

Naast toegankelijke procedures is er ook behoefte aan betere voorlichting over studiekeuze en selectieprocedures in het Caribisch gebied. Vanuit daar is het moeilijk om open dagen te bezoeken en digitaal deel te nemen aan meeloopdagen in Europees Nederland. Dit vraagt informatievoorziening toegespitst op de Caribische context, via een divers palet aan media – fysiek en digitaal. Vanuit het koninkrijksbrede programma Strategic Education Alliance (SEA) zal ik hier verder op inzetten.

Met de inzet op de integrale programmatische aanpak in het Caribische zorgveld en de genoemde maatregelen in Europees Nederland gericht op betere selectieprocedures, acht ik voldoende in een alternatief pakket aan maatregelen voorzien, waarmee ik de motie Ergin c.s. als afgedaan beschouw. Over 3 jaar zal de effectiviteit van deze gehele aanpak geëvalueerd worden. Bij achterblijvende effectieve initiatieven voor instroom van gekwalificeerde zorgverleners in het Caribisch gebied, kan de mogelijkheid van gereserveerde plaatsen voor Caribische studenten opnieuw op tafel komen. Ik heb er echter vertrouwen in dat met de ingezette gezamenlijke en integrale aanpak belangrijke verbeteringen kunnen worden bereikt.

⁶ Kamerstuk, 33 519, nr.3

Overige initiatieven Caribisch zorgonderwijs

Ook binnen het mbo wordt er door OCW en VWS samengewerkt aan een betere aansluiting van het onderwijs op de Caribische arbeidsmarkt. Naar aanleiding van het Ministerieel Vierlandenoverleg is er een projectleider aangewezen met als opdracht om de opleidingen Doktersassistent en Apothekersassistent per augustus 2024 te starten op Bonaire, Aruba en Curaçao. Voor de langere termijn is de doelstelling geformuleerd om met de zorg- en onderwijsinstellingen in de vier landen te komen tot duurzame samenwerkingsmogelijkheden zodat de opleidingen voor deze twee beroepen binnen de regio worden geborgd. De ervaringen van samenwerking in deze opleidingen kunnen gebruikt worden om op termijn ook in andere opleidingen samenwerking te realiseren. In dat opzicht dient het beoogde samenwerkingsproject in de opleidingen voor doktersassistent en apothekersassistent als pilot om lessen te trekken voor andere onderwijsbehoeftes en het concept Caribische onderwijsregio. Het concept van de pilot is geïnspireerd op het leertraject dat opleidt tot medewerker Centrale Sterilisatieafdeling (CSA); een samenwerking tussen de ziekenhuizen van Aruba, Curaçao en Bonaire en Summa College, dat sinds november 2023 naar grote tevredenheid draait.

Vanaf september 2025 is MBO Bonaire met het programma Leven Lang Ontwikkelen (LLO) gestart. Hiermee biedt de school, naast het voltijdsonderwijs (BOL) en de leerwerktrajecten (BBL), nu ook korte leermodules aan die leiden tot officiële certificering. De introductie van LLO is een belangrijke stap richting flexibel, praktijkgericht onderwijs voor volwassenen. Het draagt bij aan meer gekwalificeerd personeel in het werkveld en zorgt voor een betere aansluiting op de arbeidsmarkt.

Opleiden in de Caribische regio vermindert de kans op *brain drain* en draagt juist bij aan het behoud van talent, kennis en kunde. De initiatieven voor het mbo bieden perspectief waardoor een soortgelijke regionale samenwerking ten behoeve van zorgopleidingen in het hoger onderwijs ook een toekomstige mogelijkheid zou kunnen zijn. Een goede basis daarvoor is het reeds opgerichte consortium voor het hoger onderwijs met deelnemende instellingen uit het gehele koninkrijk.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
G. Moes